

ЛИКОВИ ПОКОНДИРЕНИХ ЈУНАКИЊА У ОСНОВНОШКОЛСКОМ ТУМАЧЕЊУ

У раду се сагледавају могућности и осмишљавају поступци за припремање наставног часа на ком би се преко мотивског издвајања и уобличавања интерпретирале комедије *Покондирена шиква*, *Избирачица* и *Госпођа министарка*. У раду је истакнут мотив покондирености који је везивна нит за све три комедије. Посебна пажња усмерена је на активност ученика и њихово вођење да што самосталније открију тематске, мотивске и књижевнотеоријске карактеристике датих комедија, те да мотивским повезивањем и компаративним приступом тумаче дела. Аналитичко интерпретативном наставном методом разоткрили бисмо мотив покондирености у Стеријином делу да бисмо му на трећем часу, у форми групног рада, прикључили исти мотив из Трифковићевог и Нушићевог дела. Оваквом поставком, у велокој мери, афирмисали бисмо интелектуалне капацитете ученика, што је императив савремене наставе. Конструктиван и креативан приступ мотиву и анализи текста довео би нас до нових сазнања, и што је у раду са ученицима веома важно, побудио би, њихово интересовање за тему и овакав облик рада на часу. Наравно, овим се могућности интерпретације драмског дела у настави не заустављају, већ се понуђени модел посматра као полазиште нових ишчитавања и наставношколских интерпретација.

Кључне речи: *Покондирена шиква*, *Избирачица*, *Госпођа министарка*, комедија, особине и врсте комедије, мотив покондирености, лик покондирене Феме, лик размажене Малчике, лик министарке Живке, методика наставе књижевности.

*Смејао сам се роду људском,
али кроз невидљиве сузе.*

(Н. В. Гогољ)

1 Увод. Задатак овог рада је да наставно протумачимо три одабране комедије које се налазе у основношколском програму. Комедија *Покондирена шиква*, Јована Стерије Поповића анализира се у седмом разреду, *Избирачица*, Косте Трифковића у шестом разреду, док је у

* djdanijela971@gmail.com

осмом разреду основне школе за анализу предвиђена комедија *Сумњиво лице*, Бранислава Нушића. Комедија *Госпођа министарка* није предвиђена наставним планом, међутим, како бисмо јасније истакли фигуре покондирених жена у нашој драмској књижевности, овој скупини неопходно је прикључити и Живку министарку.

Стеријина комедија анализира се у седмом разреду основне школе у виду одломка, али верујемо да би за разумевање овог дела, као и за разумевање мотива покондирености, било адекватније да ученици дело прочитају у целости, као домаћу лектуру. На првом часу анализирали бисмо Стеријину комедију, односно Фемин лик и појаву покондирености, док би други час био посвећен анализи осталих ликова комедије. На трећем часу анализирали бисмо одломке из Трифковићеве и Нушићеве комедије. Овакав облик рада планиран је у осмом разреду основне школе.

У основној школи се из обимнијих књижевних дела анализирају одломци који су „доминантно наставно штиво”. „Поред значајне мотивационе улоге, одломак има и ту функцију да ученике упозна с водећим естетским посебностима дела, да их упуту у природу, атмосферу и поетику дела, у његове језичке посебности, у тему и ликове са којима ће се у делу сусретати, те да приликом читања целог дела буду у могућности да у одломку запажене и протумачене посебности олакшано увиђају, да их стваралачки доживљавају и интерпретирају на истраживачком и проблемском нивоу” (Павловић 2009: 160). За анализу Трифковићеве комедије, послужимо се постојећим одломком из читанке за шести разред који ћемо допунити 12, 13 и 14 појавом трећег чина (крај комедије), а из Нушићеве комедије одабрали смо одломак из другог чина, појава 11 и 12, и Живкин завршни монолог. Верујемо да ћемо ученике на овај начин ваљано припремити за анализу одломка, али и за анализу мотива, како би усвојене вештине могли да примене и на било ком другом одломку, и како би били оспособљени за самостално доживљавање и тумачење књижевног дела, што је и крајњи циљ наставе књижевности.

2. Припремање и мотивисање ученика за читање и обраду дела Јована Стерије Поповића. Приоритетни задатак наставе књижевности, који у великој мери преузима наставник, јесте да ученика претвори у љубитеља књиге и читања. Сведоци смо вишегодишње „кризе читања” и свакодневно се у учионици сусрећемо с њом. Недовољна мотивација, која се у

психолошкој литератури обично одређује као „процес покретања, усмеравања и одржавања активности појединца у току одређеног времена”, утиче на ову чињеницу. Методичка апаратура нас подстиче на инвентивност и у широком пољу могућности нуди да изаберемо оно што је најпримереније одељењу, узрасту, интересовањима ученика и књижевном тексту. Наставник је тај који ће предвидети којим ће се мотивационим чиниоцима служити при анализи дела.

Мотивација хумором може да има прворазредну улогу у настави књижевности јер обезбеђује одређен степен *будности*, *иријатности* и *смеха*, помаже ученицима да слободније износе своје доживљаје и запажања и на тај начин омогућава стварање *ведре и кооперативне радне атмосфере*. Љиљана Бајић у студији *Проучавање хумористичке прозе у настави* истиче, „да је књижевно дело са елементима хумора већ самим његовим присуством подешено да мотивише за своје читање. (...) Наставна пракса потврђује нам да ведро расположење, или предиспозиција за смех, могу да повећају степен вољности за рад, спремност за слушање и читање, доживљавање и тумачење одређеног књижевног дела” (2008: 41).

Неколико недеља пре предвиђене анализе комедије (сматрамо да је недељу дана довољан временски оквир), поред припремљених и умножених листића за припремно истраживачко читање, које ће поделити ученицима, наставник може да уприличи сценско извођење одломака ове комедије како би заинтересовао и мотивисао ученике за читање дела у целости. Одломак у читанци за седми разред, када је и предвиђено да се дело анализира, сасвим је адекватан за реализацију циља, тј. за мотивацију хумором. У одломку је представљена Фемина покондиреност која долази до изражаја у дијалогу са Василијем, Јованом и Митром.¹ Извођење или читање одломка могу да реализују ученици на чијем часу ће се анализирати комедија, а могу и да се позову чланови драмске секције школе, чиме ће ефекат бити појачан. Битно је да наставник претходно увежба одломак са ученицима. Такође, пошто је упитању одломак, неопходно је извршити *ужу локализацију* како би ученици у потпуности разумели садржај. Како се драмско дело у потпуности остварује на сцени, овим поступком бисмо ученицима дочарали ликове и тему кроз

¹ Користили смо Читанку за седми разред основне школе издавачке куће Логос јер је у њој дато више одломака из комедије (I, 1,2,6,7).

живу реч, дијалог, покрет, дидаскалије и, уз стварање ведре атмосфере, заинтересовали их да дело у целости прочитају код куће.

У оквиру *уже локализације* ученици би требало да сазнају како је социјално јачање занатлија у Вршцу, родном граду Јована Стерије Поповића, рађало жељу да изађу из круга свога сталежа и да се уздигну на друштвеној лествици. У комедији *Покондирена тиква* главни лик је Фема, богата удовица Пере опанчара, припроста и нешколована жена, која доводи себе у смешне ситуације покушавајући да побегне из тог занатлијског света, трудећи се да буде оно што она није, а што би желела да буде.

Савремене методичке теорије нуде наставнику различите могућности при реализацији наставног часа на коме се интерпретира књижевно дело. Интерпретацију Стеријине *Покондирене тикве* извешћемо путем проблемског истраживања. Драмско дело није само књижевно дело које се чита, него је намењено и за позоришну изведбу и нуди нам низ питања која се могу искористити за анализу дела на часу. Свесни смо чињенице да ниједна интерпретација, ма како добро осмишљена, не може до краја да разоткрије књижевно дело, али проблемским приступом, односно питањима, можемо да остваримо основне циљеве (разоткривање мотива покондирености), и да представимо садржајно естетске елементе који се у делу крију.

3.1. ИСТИЦАЊЕ ПРОБЛЕМА.

Прво проблемско питање: Због чега је Стерија једну средовечну жену, удовицу, покушао да измести из паланачке средине, излажући је подсмеху и поругама?

Друго проблемско питање: Ко су носиоци патријархално-паланачког начина живота и на који начин их Фема доживљава, а на који начин они доживљавају њу и какво је њихово место у карактеризацији главног лика?

- Пажљиво читај и прочитај у целости комедију *Покондирена тиква*. Током читања води белешке у дневнику читања. Издвајајте ликовне, догађаје, и ситуације које су привукле вашу пажњу. Спреми се да на часу говориш о свом доживљају света комедије. Припреми се да на часу активно учествујеш у анализи дела. Обрати пажњу на ликове у делу; на њихово понашање, језик, жеље. Приликом читања, посебно обрати пажњу на Фемин лик. Обрати пажњу на Фемин однос према другим ликовима. Покушај да појасниш значење појма *покондирена тиква*. Размисли о поводима за Фемину покондиреност. Запазите како

се све у комедији манифестује појава покондирености? Издвој сцене које су те највише насмејале и припреми се да их на часу тумачиш. Покушај да установиш узроке комичности у делу. Забележи непознате речи и појмове. Размисли о поукама које нам ово дело нуди.

Верујемо да ћемо на овај начин заинтересовати ученике да открију шта се даље дешавало са Фемом. Неколико дана пре анализе дела, било би пожељно да наставник провери, помоћу *ћробној разјовора*, докле су ученици са читањем стигли, да ли су наишли на одређене проблеме, које том приликом отклањамо, и да подсети и пожури оне који још нису прочитали, како на часу не би били непријатно изненађени чињеницом да ученици нису прочитали дело и да због тога нису у могућности да реализују циљеве часа.

3.2. ЗАДАЦИ ЗА ИСТРАЖИВАЧКЕ ТИМОВЕ. Наставник би требало да формира истраживачке тимове и да им додели истраживачке задатке, а резултати истраживања били би презентовани осталим ученицима на часу анализе. За ову врсту задатака требало би да одаберемо ученике који се сами јаве и за које наставник процени да би ваљано и у року извршили задатке. Пре анализе комедије, требало би проверити резултате до којих су тимови дошли, и уколико је потребно, допунити их.

Први истраживачки ћим имао би задатак да проучи теоријске одреднице комедије као књижевне врсте и да укратко представи врсте комедије (комедија карактера, нарави и ситуације). Ученике можемо да упутимо на *Књижевни ћојмовник* Оливере Радуловић и на *Мали речник књижевних ћермина* Наташе Станковић-Шошо.

Дрући истраживачки ћим требало би да протумачи синтагму *ћокондирена ћиква*; да појасни значење речи *ћиква* и речи *кондир*, те да осталим ученицима расветли пренесено значење које ова синтагма има. Ученике ћемо упутити на енциклопедије, речнике симбола.

Трећи истраживачки ћим имао би задатак да припреми реферат о Стеријином стваралаштву.

Наставник би требало да прегледа урађено и да, уколико ученици припреме презентацију на рачунару, захтева од њих да презентација буде пропраћена адекватним текстом. Подстицати тимове да на што креативнији начин ураде задатке (видео презентација, фотографије, табеле, праве тикве и кондири, уколико их ученици нађу, интернет и сл.).

Такође, уколико је структура одељења таква да се у њему налазе ученици са посебним потребама, наставник би, у складу са њиховим индивидуалним образовним наставним планом, предвидео задатке и за њих. То су обично лакши задаци (нпр. читање текста који претходи одломку, показивање слика, читање задатака и слично), али они у великој мери доприносе да се такви ученици осећају прихваћеним делом групе, односно, одељења.

Наставник би, приликом припреме часа, требало добро да осмисли сваки сегмент рада, да, знајући ученичке способности, одреди индивидуалне задатке, како би ученици били у позицији која ће максимално ангажовати њихове интелектуалне и стваралачке потенцијале и „омогућити им да доживе сопствену компетентност и актуализацију” (Мркаљ 2011: 141).

4. Покондирена тиква (методички приступ комедији). Мотивацију за анализу *Покондирене тикве* Јована Стерије Поповића проналазимо у народној изреци: *Видла жаба ће се коњи кују, ња и она гула ноју*, чиме наговештавамо појаву о којој ће бити речи у делу и наглашавамо његов комичан садржај.

Наставник истиче проблемско питање које гласи: *Због чега је Стерија једну средовечну жену, удовицу, покушао да измести из њаланачке средине, излажући је подсмеху и поругама?*

Интерпретација комедије почиње саопштавањем доживљаја и изношењем утисака које су ученици стекли приликом читања дела:

- Да ли вам се допала комедија Јована Стерије Поповића? Шта је у комедији смешно? Препричај или прочитај нека смешна места из дела.

Ученици износе да им се комедија допала, да им је смешан Фемин лик, језик који је често неразуман и бесмислен, њена жеља да постане дама из високог друштва, а до јуче је правила опанке, њени атрибути отмености, и у недостатку истих, сурогати (сат, пас, коњ и др.) који је чине смешном. Ученици издвајају поједине смешне сцене при чему им наставник помаже.

Уколико је потребно, наставник би требало да протумачи непознате речи које се налазе у делу и да појасни поједине делове драме, ако му

ученици укажу да је нису довољно разумели, како би се интерпретација несметано наставила.

Утисци ученика представљају први контакт са делом у ком испливава смешно као доминантна појава. Наставник истиче да нас Стеријин хумор засмејава, да тај смех произилази из Феминог лика, њених посту-пака и њених речи и помаже им да дођу до чињенице да у књижевноу-метничком делу писац преко лика исказује своје идеје и реализује своје дело. У драмском делу лик испољава позитивне или негативне црте свог карактера, па имамо позитивне или негативне ликове, односно, карак-тере. У комедији, обично, имамо носиоце негативних особина које пи-сцу служе да их увећа и разоткрије. Ликови поступцима, говором, дија-логом или монологом откривају своје карактере који их чине смешним. Како бисмо расветлили Фемин лик, приступамо његовој анализи коју иницирамо питањима:

- Ко је главни лик Стеријине комедије? Која особина је карактери-стична за њен лик? Како се у делу манифестује Фемина доминантна особина? Због чега је Фема у сукобу са осталим ликовима у драми? Обратите пажњу на Фемин говор, одредите његову улогу у делу? Уочи-те Фемине жеље и сагледајте њене реалне могућности. Пронађи у тек-сту делове којима ћеш да поткрепиш своје тврдње.

Ученици износе да је главни лик комедије Фема, богата удовица мај-стор Пере опанчара, припроста и необразована жена која покушава да побегне из тог занатлијског света трудећи се да буде оно што није. Нај-доминантнија Фемина особина је покондиреност, односно, њена жеља да буде оно што она не може да буде, дама. Сукоб настаје због Фемине жеље да буде другачија од осталих ликова у комедији. У делу је Фема представљена комично и писац је извргао подсмеху њено претеривање и жељу да буде неко други. Фемин говор је важно средство карактеризаци-је лика. Говор Фему одређује и друштвено и морално. Језик Феми служи да прикрије своје право порекло и да је представи у комичном светлу. Ученици лако уочавају Фемине жеље које прате начин живота људи из високог друштва, али и њен прост речник, навике, понашање као и цело-купну њену личност која је у контрасту са „ноблесом”. Наставник пома-же ученицима да пронађу део текста како би поткрепили своје тврдње и наговештава да се иза Феминог лика крије подсмевање једној појави која

је била присутна у нашем друштву и коју и данас можемо да препознамо. Овим бисмо разоткрили други слој Стеријине комедије.

ТУМАЧЕЊЕ ПОЈМА ПОКОНДИРЕНА ТИКВА

Овај поступак нас лагано доводи до наслова дела и до мотива који ће ученици лако протумачити и повезати главну јунакињу и њена хтења са тиквом и кондиром.

- Зашто је Стерија комедију назвао *Покондирена тиква*? Шта означава синтагма „покондирена тиква”? О каквој појави је у комедији реч? Присетите се прве сцене комедије коју су вам „глумци” недавно одиграли, поново је прочитајте и покушајте да одговорите на питања.

Како би ученици јасније разумели појам, било би пожељно да се на час донесе права тиква и кондир (може да послужи и лепо осликан керамички бокал), тако би се и визуелним ефектом појачао контраст и усвајање ових појмова, а самим тим и појма покондирености. Тим који је имао задатак да истражи појам тикве и кондира, односно, покондирености, презентује своје резултате које наставник може да допуни.

Значење синтагме *покондирена тиква* познато је многим људима, што није случај са значењем речи које граде ову кованицу. *Тиква* је врста поврћа која је осушена и очишћена служила као посуда за воду. Тикве се, у највећој мери, у свакодневним приликама користе у сеоским домаћинствима. *Кондир* је реч грчког порекла и означава *џрбушасту чашу*. Кондир је посуда из које се пијаћа вода излива у судове за пиће. Имућније породице послуживале су воду из керамичких, бакарних и сребрних кондира. Керамички кондири уметнички су осликавани, а касније су се правили бакарни кондири који су били „превучени златом тако лијепо да се то не може описати”. Дакле, имућни људи могли су себи да приуште ове лепе, уметнички осликане и филигрански рађене посуде за воду, а они сиромашнији су за исту намену користили тикве. Синтагма *покондирена тиква*, тако представља тикву која би желела да постане кондир, односно, нешто обично и једноставно желело би да постане лепо и вредно. Ове две речи се контрастирају, те упућују на комичан садржај. Међутим, кондир може да има и друга значења.

На слици Уроша Предића *Косовка девојка*, насликан је златни кондир из ког девојка напаја и крепи рањеног витеза Орловић Павла, пома-

же му да се опорави и тако настави битку. Проширујемо значење кондира и скрећемо пажњу на вишезначност појма и на његову различиту улогу у књижевном тексту или на уметничком платну. Било би пожељно да ученици виде репродукцију Предићеве слике на којој су насликана два златна кондира. Први, већи, којим девојка напаја и крепи јунака, и други, мањи, напуњен водом, којом му вида ране. Тако лепота златног кондира (поред појаса и мача), упућује на великог јунака и на сталезом је припадао. Такође, ученици могу да буду упућени и на народну песму *Косовка девојка*, у којој девојка, носећи *бели хлеб* и два златна кондира, у једном *румено вино*, а у другом *лађану воду*, по крвавом пољу тражи свога вереника. На овом месту могуће је остварити корелацију између књижевне и ликовне уметности што би, дакако, допринело и ширем и дубљем сагледавању и праћењу архетипа кондира, те проширивању ученичке перцепције света уметности.

Ученици препознају да је наслов дела дат према карактеру главне јунакиње Феме која је била опанчарева жена и која, након његове смрти, жели да постане дама. Покондиреност је пут у високо друштво, а огледа се у некритичком дивљењу према свему што је у моди у окружењима која се сматрају отменим. Због несклада са светом реалности, мотив покондирености је првенствено комичан мотив, те су га користили писци у различитим епохама. Такође, како би ученици јасније разумели појаву, наставник може да актуализује мотив покондирености, повезујући га са популарном телевизијом и вредностима које она пласира и да са ученицима отпочне краћу расправу на тему „Пинк Фема”.

Фема жели да сви у њеном окружењу постану господа, почев од њене ћерке Евице, па до шегрта Јована. Жели да јој се сви обраћају као дами. Настоји да промени себе, своје окружење, свој дом, да се дружи са људима из високог друштва. У комедији је представљена појава која је била присутна и актуелна у пишево време, када је средњи слој занатлија почео да се богати и када се трудио да поприми стил живота и манире људи из високог друштва. Писац је свој став према овој друштвеној појави наговестио и насловом комедије. Насловом се сугерише и комичан карактер дела. Ученици причу о овој појави могу да допуне сазнањима из историје где су изучавали лекцију о рађању грађанске класе код Срба. Према томе, закључујемо да је у средишту дела мотив покондирености који је део Феминог карактера, а који је Стерија представио у драми, исмевајући и ругајући се покондиреним људима.

Како бисмо открили и трећи слој смешног, који ће нас довести до Феминог трагичног лика и до узрока њене покондирености, неопходно је да сагледамо слике Феминог живота са покојним супругом. Овим поступком омогућавамо ученицима да у делу уоче и трагичне елементе који ће их, вероватно, изненадити, али ће им бити иновативни и интересантни.

- Пажљивим читањем дијалога између Феме и шегрта Јована (I чин, 6 сцена; III чин, сцена 2) запажајте информације које нам о Фемином животу са мајстор Пером (време пре почетка радње у комедији), открива Јован. Како је Фема живела у браку са покојним супругом? Како се Пера понашао према Феми? Уочите какве информације о Фемином пређашњем животу нам нуди Митар, Фемин брат (III чин, сцена 3).

Ученици уочавају да је Фема са супругом Пером тешко живела, да је морала да ради, да је била изложена непријатном мирису штављене коже и хемикалија за њихову прераду. Није се осећала као жена: испуцале црне руке, прљава изношена гардероба, нема нежности ни љубави. Ручавали су са послугом и, у том мушком окружењу, Фема се понашала грубо (рукама је задавила мачка), и речник јој је био груб и припрост. Фема се плашила свога супруга који ју је тукао када није хтела да ради. Због непријатних мириса занатске куће биле су на периферији насеља чиме се појачава изолованост. Митар нам открива да у почетку брака Фема и Пера нису имали шта да једу, па је од њега позајмљивала новац. Наставник помаже ученицима да сагледају Фемин живот како би разумели њену потребу за променом и поставља питања:

- Како се Фема осећала у браку са супругом Пером? Уочите када Фема почиње да се мења? Који догађај је условио промену у њеном животу, али и у њеном понашању? Шта је Феми иза Пере остало? Ка чему Фема стреми, шта жели?

Фема је у браку била незадовољна и несрећна. Промена у њеном животу, али и у њеном понашању, настаје када јој муж премине, тачније, након четрдесет дана од његове смрти. Промена је јасно наговештена Фемином белом хаљином. Символика црне боје у просторима нашег културног и традицијског миљеа јасна је, али симболику беле боје требало би детаљније да размотримо како бисмо јасније разумели Фемину

белу хаљину и њен нови почетак. „Belo je granična vrednost. Belo je boja prelaza, u onom smislu u kojem se govori o obredima prelaza: belo je privilegovana boja obreda kojima se menja biće prema klasičnoj shemi svake inicijacije: smrću i novim rođenjem. Ona nije obeležje molitelja ili kandidata koji ide prema smrti, nego boja onoga koji se otkriva, koji se ponovo rađa, pošto je pobedio iskušenje. [...] U obredima inicijacije belo je boja prve faze, a to je borba protiv smrti” (GERBRAN-ŠEVALIJE 2004: 51).

Појашњењем Фемине беле хаљине, ученике упућујемо на Перину смрт која за Фему представља слободу и она покушава да живи један „нови живот” који је другачији од живота каквим је живела.

У Феминој жељи и покушају да лепше и боље живи проналазимо повод за покондиреност коју је средина осудила, исмејала, и која је, на крају, победила. Појединац у затвореној малој средини не успева да се избори за своја права и потребе. Појаснити ученицима да се неке појаве у једној средини подразумевају, прихватају, а исте те појаве у другој средини су предмет и повод за подсмех. Фема жели бољи и лепши живот и пошто не зна, и не може да има бољи, задовољава се оним који сама ствара који је смешан, покондирен, бесмислен.

Како би ученици јасније сагледали главни лик Стеријине комедије, као и мотив покондирености у њему, потребно им је јасно представити Фемине покондирене подухвате који су градативно представљени у комедији.

- Потруди се и пронађи у тексту делове који говоре о Феминој покондирености. Шта Фема чини не би ли постала дама, не би ли ушла у високо друштво? О чему Фема машта?

Ученици уочавају већину Феминих покондирених поступака: Подучава ћерку да у једној руци држи лепезу, а у другој звонце, облачи белу хаљину, мења фризуру, учи француски језик, поручује хаљине, посебно хаљине за јахање, мења распоред намештаја у кући, жели ћерку, а потом себе, да уда за филозофа, машта о баловима, нежности и лепом животу.

Да би ученицима била јаснија двојност Феминог лика, наставник може да направи табелу у којој би био представљен Фемин живот са сугругом Пером и живот након његове смрти, коју ће да умножи и подели ученицима.

Фемин животи до Перине смрти:	Фемин животи после Перине смрти:
<ul style="list-style-type: none"> - тежак физички рад; - непријатан мирис коже и хемикалија; - грубе испуцале руке; - прљава изношена гардероба; - руча са послугом и шегртима; - служи се простим речима; - понаша се грубо (задавила мачка); - кућа на периферији/издвојеност од других; - у браку нема нежности ни љубави; - добија батине од супруга. 	<ul style="list-style-type: none"> - држи лепезу и звонце у рукама; - облачи белу хаљину; - поручује хаљине и посебно хаљине за јахање; - поручује кочије; - мења намештај у кући; - учи француски језик; - жели да ћерку, а потом себе, уда за филозофа; - жели да се дружи са дамама, бароницама, грофицама; - машта о баловима, нежности и о лепом животу.

- Испитајте и спремите се да прокоментаришете Фемин лик из брака са Пером и Фемин лик након његове смрти.

Ученици ће лако да закључе како је у делу приче пре почетка сценске радње Фема представљена као незадовољна, несрећна и понижена, док у садашњости (време трајања драмске радње), представља покондирену и смешну жену која покушава да буде срећна, а та срећна оличена је у но-блесу који је неостварљив и бесмислен. Прошлост је представљена као негативно искуство које Фема настоји да на романтичан начин потисне. *Покондирена шиква* је, дакако, комедија, али Фемин лик (како закључују Ј. Христић, Љ. Симовић, С. Анђелковић, Н. Ромчевић и др.) има трагичне елементе. Трагедију Феминог лика проналазимо у немогућности да промени свој живот и чињеници да је на крају комедије остављамо поражену у тој маловарошкој средини која ју је исмејала. Ученике полако враћамо на чињеницу да је пред нама комедија и постављамо им питања која ће нас одвести до теоријских одређења комедије и врста комедије:

- Покушајте да дефинишете комедију као књижевну врсту? Коју негативну особину је исмејао Стерија у својој комедији? Ко је носилац негативне особине које комедија жели да промени, да исправи? Како се зове врста комедије која исмева негативне људске особине?

Тим који је имао задатак да проучи развој комедије износи резултате свога истраживања и упознаје ученике са комедијом као драмском врстом.

Комедија је врста драме која је супротна трагедији. Комедија је настала из игре. Појава комедије везана је за Грчку, за Атину и уличне

светковине на којима се весела дружина маскираних учесника забављала на рачун људи и богова. Термин *комедија* грчког је порекла (*комос*, весели опход и *оде*, песма) и везана је за карневалску атмосферу приликом диониских свечаности. Комедија приказује просечан живот и ликове са њиховим недостацима. Смех изазивају преувеличане негативне људске особине. Комедија на хумористичан начин приказује несклад између стварних могућности ликова и њихових жеља. Ликови комичним поступцима изазивају смех и позивају читаоца и публику да прихвате човека са његовом несавршеношћу. Стерија је у својој комедији исмејао покондиреност, тј. жељу људи да се представе и да буду бољи него што они одиста јесу. Исмејао је потребу појединаца да, без критичког суда, прате моду и да припадају вишем друштвеном кругу. У Стеријиној комедији Фема, обична, припроста жена, носилац је негативних особина којој се аутор смеје не би ли нас (читаоце и гледаоце) поучио и јасно нам представио овај порок. У *комедији карактера* или *психолошкој комедији* писац извргава подсмеху недостатке појединца; исмева негативне особине попут уображености, покондирености, тврдичлука и лицемерја. *Комедија нарави* или *груштивена комедија* приказује, на сатиричан начин, недостатке целог друштва, класе или друштвене групе. *Комедија интриге* или *ситуације* приказује занимљив заплет који се заснива на неспоразуму или неочекиваном обрту. Комедија се постиже довођењем ликова у комичне ситуације.

Како бисмо решили други проблемски задатак, сви ученици пред крај првог часа добијају одштапане и умножене припремне истраживачке задатке који се односе на анализу осталих ликова у комедији о којима би код куће требало да промисле и о којима ће бити речи на наредном часу:

- Који ликови су представници патријархалног традиционалног начина живота? Коментаришите њихову улогу у комедији. Анализирајте Фемино понашање према њима и њихово према њој. Због чега долазе у сукоб са Фемом? Чему они теже и шта остварују? Размислите ко и због чега помаже Феми да постане дама?

Други час анализе комедије *Покондирена шиква* можемо да започнемо Нушићевом реченицом:

Ја знам само за један хумор, један, једини, онај који изазивајући смех на уснама, ублажава суровост живога.

Ова Нушићева реченица могла би да нам послужи као полазиште за кратко понављање чињеница о којима смо на претходном часу говорили и да нас уведе у откривање нових.

Проблемско питање које нам се намеће јесте: Ко су ликови који стоје наспрам Феме и која је њихова улога у комедији?

- Издвојте ликове који се у делу супротстављају Феми? Шта је заједничко за њих? Покушајте да одредите њихову улогу у комедији? Због чега долазе у сукоб са Фемом? Процените колико су поступци ових јунака условљени Феминим карактером, њеном покондиреношћу?

Ученици уочавају да је Фема, почевши од прве појаве, у сукобу са безмало свим ликовима комедије. Фемина ћерка Евица, која је иста отац и „има то лудило у глави, да ради, па да ради”, изјављује да је сада касно да и она постане дама. Евица је лик који чува патријархалне вредности и традицију. Јован не жели да мења име, да постане Јохан, Ханс или Џан, јер он није пединтер „него шегрт, нити је мени отац казивао, да се немчим, него да останем који сам”, који чува национални идентитет. Највише изражен сукоб у комедији је Фемин и Митров. Митар је представник занатлија који својим радом долазе до бољитка, а Фема непромишљено троши тешко зарађен новац. Митар је представник традиције који трезвеним промишљањем осуђује Фемину покондиреност и осуђује садашње време: „...проклета мода јако је обвладала”. Говорећи у негативном контексту о моди, Митар као узор истиче њихову мајку која се и удала и сахранила у венчаној хаљини. Митрови сукоби са Фемом представљају судар старог са новим. Митар је „Петрова продужена рука”. Његово неразумевање и неодобравање Фемине покондирености је јасно изражено и он криви Фему за Петрову смрт: „ О, ђаво ти однео и ту моду! Каква те мода снашла, несрећо, кад ти стоје руке испуцане као пањеви. Ко те воспита на моду? Срам те буди! Обајгоро једна, лепу си ми чест учинила и целој фамилији. Добила си красног мужа, па га ниси знала чувати, него си га донде чангрисала и јела, док се није сдоксао” (Стерија 2009: 200). Из Митрове перспективе човека који изнад свега цени рад и напредак, Петар је „красан муж”, али из Фемине, видели смо, није. Ови ликови имају улогу да чувају традицију и да појачају и исмеју Фемин лик. Сукоб настаје због Фемине покондирености и последица су промене њеног лика.

- Размислите и пронађите у тексту делове у којима се уочава недоследност у сликању ликова који су супротстављени Феми. Шта вам то говори о њима, али и о људима уопште?

Евица представља узорну девојку, али заводи Ружичића не би ли добила бурмутицу, не би ли се удала за Василија, бира и машта о лепим хаљинама које ће јој вереник купити иако јој је отац недавно преминуо. Јован због љубави према Анчици и Феминог обећања да ће му дозволити да је ожени, пристаје да испуњава њене жеље. Па и Митар, који, чини се, најдоследније следи патријархалну норму, допушта Василију да ожени Евицу само зато што је добио на лутрији, чиме пориче вредност рада и личног залагања у животу. Приказујући их, ипак, као недоследне и као људе који због неких разлога мењају ставове, Стерија нам сугерише да је људима својствена несавршеност и да су промене могуће.

- Ко у комедији помаже Феми да реализује своје намере? Чиме су они мотивисани? Које Фемине особине појачава присуство ових ликова? Коју Фемину карактерну особину, поред покондирености, откривају Сара и Ружичић? Поткрепите тврдње текстом из комедије.

Сара и Ружичић припадају ликовима који се лажно представљају, они су ликови лажног идентитета. Њихова позиција у драми мотивисана је интересима. Сара подучава Фему о навикама и о животу жена из високог друштва јер је радила код великих госпођа (била је куварица), а заправо само жели да нахрани свој стомак. Ученици уочавају да Ружичић има више занимања, да је песник, трговачки помоћник и Фемин будући сугруг. На Сарин наговор Ружичић ће запросити Фему када га Евица одбије, иако је много старија од њега, он ће пристати, али само зато што би њеним новцем могао да објави збирку песама. Ученицима скренути пажњу на Ружичићев језик (који је за њих неразумљив) и навестити им да се њиме Стерија подсмевао славено-сербском говору учених Срба и бесмисленим речима псеудокласицистичке поезије. Ружичић, а посебно Сара, иницирају још једну битну Фемину особину, а то је наивност и лаковерност. Ученици проналазе делове текста којима потврђују ову тврдњу.

Како би приказао мотив покондирености, Стерија је покушао да богату удовицу Фему измести из локалне паланачке средине, да јој наметне жеље и снове које она није могла да оствари и да је представи у светлу комичних дешавања. Анализу комедије завршили бисмо утврђивањем порука дела али, и веома важним питањем које се односи на нереализовани Фемин и Ружичићев брак, као и питање везано за Фемин неулазак у високо друштво. Овим се круг затвара и ми поново, као на почетку комедије, препознајемо Фемино незадовољство и трагичност, али уоча-

вамо наду (коју јој нуди Митар), да тамо негде, у неком Паризу, постоје простори среће и за такве као што је она.

- Размислите, ко не дозвољава Феми да ипак, реализује своју жељу, да уђе у високо друштво? Ко одвраћа Ружичића од брака са Фемом? Због чега? Шта она чини? Пронађите и прокоментаришите тај део текста. Шта представља Париз у Фемином доживљају лепог и срећног живота? Размислите о дубљем значењу ове приче.

Ученици би требало да закључе да Евица заводи песника Ружичића због бурмутице у којој је лутријски тикет на ком је њен вереник добио премију. Услов да се уда за Василија, јесте да он постане богат, а срећна околност је премија на лутрији. Ружичић, увидевши Евичину младост и лепоту, одлучује да се не ожени Фемом. Наставник ученицима појашњава да је у комедији Фемина прича завршена, да на њено место долази Евица, долазе млади који треба да реализују свој брак (у комедији долази до реализације два брака). Фема то предосећа и зато се током комедије грубо и недолично и нематерински опходи према Евици. Није успела да буде срећна у браку са супругом, не успева, и не уме, ни сада, по други пут. Срећу, љубав и нежност Фема види у неком далеком граду за кога је само чула да постоји, у коме је дозвољено све оно што је у својој средини покушавала, а која ју је због тога осудила и исмејала.

Како бисмо ученике мотивисали за читање и других Стеријиних дела, позивамо чланове тима који су имали задатак да истраже Стеријин живот и дело да представе резултате свога рада.

- Изнесите сазнања до којих сте дошли изучавајући Стеријину биографију. Утврдите који је значај за развој културе имало покретање позоришта у српском друштву? У чему се огледа Стеријина улога у развоју српске драме?

Тим би укратко требало да представи Стеријину биографију и његово стваралштво како би ученици закључили да се Стерија није само бавио писањем комедија, историјских драма, писањем поезије и романа, него и да је био зачетник многих културних институција у нашој земљи. Износећи податке о Народном позоришту, Народном музеју, Народној библиотеци, Академији наука и др., ученици би требало и да путем фотографија, визуелно, доживе и осете значај ових установа за културни и свеопшти развој нашег народа за који се Стерија свесрдно залагао. Стерија је био

први аутор оригиналних драма у нашој књижевности, велики борац и радник на ширењу просвете и културе.

Покондирена Малчика и Живка Поповић

На трећем часу покушали бисмо да повежемо мотив покондирености и Фемин покондирени лик са главним ликовима из комедије *Избирачица* и *Госпођа министарка*. Сви ученици би пред крај другог часа добили одштампане и умножене одломке комедија који би садржали уводно (почетно) и завршно (финално) локализовање текста, откуцане припремне истраживачке задатке и појашњење непознатих речи. Ученике бисмо укратко упознали са садржајем предстојећег часа на коме ћемо изучавати нове покондирене јунакиње и њихове поводе за овакво понашање.

Мотивацију за рад на овом часу можемо да остваримо слушањем аудио записа или гледањем одломака из Трифковићеве или Нушићеве комедије. Народне изреке, такође, могу да послуже као мотивација: „Избирач нађе отирач”, „Ала наше замало бијаше”, „Нађе крпа закрпу”, „Кад се гуска с' лабудовима помеша”. Овакав вид мотивације помоћи ће наставнику да установи да ли су ученици прочитали одломке и урадили домаће задатке.

Као облик рада одабрали смо групни рад, којим, чини нам се, најефикасније можемо да повежемо мотив покондирености у датим комедијама. Групни рад је веома делотворна, и међу ученицима омиљена, педагошка метода којом се поред сазнајно-истраживачког остварује и социјална компонента. Уз добро осмишљен групни рад наставник је у могућности да обједини истраживачко читање и проблемске задатке. Приликом формирања тимова, наставник би требало да поведе рачуна о њиховој структури и на основу тога да додели задатке. Такође, сваки тим требало би да има вођу тима који би водио рачуна о раду, поделио ученицима задатке, и који би презентовао резултате до којих је тим дошао. Задаци на нивоу групе треба да буду тако осмишљени да сваки ученик у тиму добије свој задатак на коме ће да ради. Битно је да наставник процени тежину задатака и додели их ученицима на основу њихових могућности. Приликом решавања задатака, као помоћни материјал, ученицима бисмо копирани и поделили табелу *Фиџура покондирене жене*, која би им олакшала решавање задатака, али и омогућила јасније сагледавање мотива покондирености у одабраним комедијама.

ПРВА ГРУПА ИСТРАЖИВАЧКИХ ПИТАЊА

- Ко је главни лик Трифковићеве комедије *Избирачица*? – Уочите њену доминантну особину и начин на који се она у комедији испољава? – Анализирајте Малчкин однос према родитељима? – Покушајте да откријете узроке оваквог Малчкиног понашања. – Процените њено мишљење о љубави и браку? – Због чега је Малчика неодлучна у одлуци да се уда? – Уочите и анализирајте начин на који Малчика прима писма просилаца? Како реагује када сазнаје да је проси Штанцика, како када је проси Бранко, а како Тошица? На шта Тошица, у писму у ком је проси, опомиње Малчику?

У Трифковићевој комедији *Избирачица*, главни лик је Малчика, млада, лепа и имућна градска девојка која воли забаве, плес и музику. Њена најизраженија особина, поред уображености и самољубља, је размаженост. Малчика је груба и некултурна у опхођењу према својим родитељима, заправо, она је невоспитана. У дијалогу са родитељима, њен тон је равнодушан, јогунаст, раздражљив и надмен. Родитељи су јој допустили да буде таква, да постане размажена, јер су је погрешно васпитали. Ова млада девојка је у сукобу са свим ликовима у комедији, а чини се највише са својим родитељима. Љубав и брак су за њу игра јер, заслепљена егоцентризмом – превеликом љубави према себи, не може да воли, ни да прими љубав. Неодлучна је у одлуци да се уда због тога што ни једног момка, који је проси, не воли. Упадљив је Малчкин смех и подсмех приликом примања писама. Сваком момку проналази ману: Штанцика није интелигентан, Бранко је превише озбиљан, а Тошица је смешан. Тошица писмо шаље Малчки. Његово писмо је романтично и он је опомиње да онај ко много бира, добија оно што преостане, а то је, често, најгора прилика за удају.

ДРУГА ГРУПА ИСТРАЖИВАЧКИХ ПИТАЊА

- Око чега се споре Соколовићи? – Шта на основу њихових изнесених ставова можете да закључите о животу војвођанске грађанске породице? – Опишите однос Соколовића према ћерки, поткрепите га конкретним примерима из текста. – О којим и каквим „другим временима“ говори Соколовић? – Размислите да ли су та времена била боља и због чега? – Какво је Саветино мишљење о љубави и о браку? – Шта на основу писама можете да закључите о просиоцима? – Образложите шта је у драми смешно? – Како настаје комична ситуација у делу?

Чекајући ћерку да дође на доручак, Соколовићи се расправљају око вечерњих забава. Соколовић негодује и жали се да су те забаве велики трошак и да их због света приређују, док га супруга подсећа да имају ћерку за удају и да не могу да се издвајају. Грађанске породице су живе-ле онако како им је свет наметао, поштовале су правила живљења која су долазила споља. Соколовићи се додворавају Малчики и, повлађујући јој, чине да се осећа као да је центар света. Васпитавају је на погрешан начин. Соколовић говори о прошлим патријархалним временима у којима су се поштовали вредни и радни људи чији је представник Савета која верује да људска срећа почива на искреним емоцијама и међусобном поштовању. Малчкина размаженост је смешна као и понашање њених родитеља. Смешна је ситуација у којој је просе три момка, а она је неодлучна и самоуверена да јој неће ни један утећи и смешно је што на крају, ипак, добија најгору прилику. Комика у делу настаје довођењем родитеља у смешне ситуације и неочекиваним обртом, Малчкином удадбом за Тошицу, најнеповољнију и најсмешнију прилику.

ТРЕЋА ГРУПА ИСТРАЖИВАЧКИХ ПИТАЊА

- Ко је главни лик Нушићеве комедије? – Чему она тежи? – Уочите њену доминантну особину и образложите је? – Због чега министарка позива господина Нинковића? – Наведите шта све министарка мора да уради да би постала отмена? – Образложите и поткрепите примером из текста због кога министарка пристаје на овакву отменост? – Ко одређује шта је отмено, а шта не? – Објасните због чега се министарка двоуми да прихвати трећи услов за улазак у високо друштво? – Да ли су и претходне министарке биле овако отмене?

У Нушићевој комедији *Госпођа министарка*, главни лик је Живка Поповић, жена чији је супруг постао министар. Живка жели да се понаша као даме из високог друштва и да уведе отменост у своју кућу, зато позива господина Нинковића који би је научио отмености. Како би постала отмена дама, Живка мора да научи да игра бриц, да пуши цигаре и да има љубавника. Како би се понашала по правилима високог друштва и живе-ла онако како је живео сав отмен свет, Живка пристаје да испуни тражене услове и постане дама. Живка је припроста обична жена која се двоуми да ли да своју част и поштење стави испод овакве отмености. Заправо, она се кратко колеба да би на крају пристала. Битно јој је да зна да ли су

и министарке пре ње пристале на ова правила, како би и сама погазила принципе који су је водили кроз живот, и како би пристала.

ЧЕТВРТА ГРУПА ИСТРАЖИВАЧКИХ ПИТАЊА

- Ко помаже госпођи министарки да уђе у високо друштво? – Образложите који мотиви покрећу господина Нинковића? – Сцена са господином Нинковићем открива још неке министаркине особине, образложите их. – Покушајте да откријете какав је министаркин однос према супругу? – Због чега Живка каже да није лако бити министарка? Образложите шта је у драми смешно? – Како настаје комична ситуација у делу?

Господин Нинковић, чиновник у влади, помаже министарки. Услов да министарку уведе у високо друштво јесте да му издејствује ново унапређење иако је једно недавно добио. Нинковић је човек кога води лични интерес. Сваку нову министарку Нинковић уводи у високо друштво и од сваке добија унапређење. Министарка је покондирена, наивна и лаковерна жена која непромишљено и олако пристаје на губитак личне части, али и части свога супруга и целе породице. Живкин и Симин брак је брак без нежности и љубави што закључујемо из речи које му министарка упућује, а из којих закључујемо да она мисли искључиво на себе. У комедији је смешно на какве бесмислице је министарка спремна само да би била део отменог круга људи. Такође, смешан је и начин на који се долази до напретка у послу.

ПЕТА ГРУПА ИСТРАЖИВАЧКИХ ПИТАЊА

Шта је заједничко за главне јунакиње комедија које смо анализирали? – Образложите како се мотив покондирености испољава у све три комедије? – Појасните која је улога овог мотива у све три комедије? – Покушајте да објасните због чега ове комедије немају срећан расплет, крај. – Зашто је покондиреност бесмислена? – Покушајте да дефинишете поруке које нам ова дела нуде?

Заједничко за ове три јунакиње је незадовољство и покондиреност. У комедији *Покондирена шиква*, покондиреност је дата као последица Феминог карактера. Она жели да промени свој живот, да буде ноблес, али

нема јасан циљ и не зна како да реализује своје снове, па посеже за су-рогатима који је чине смешном. Малчикина покондиреност огледа се у њеној размажености која је последица неправилног и попустљивог ва-спитања. Покондиреност у Нушићевој комедији испољава се кроз Жив-кин карактер и сујетну потребу да припада високом положају у друштву. Јунакиње не успевају да реализују своје намере. Фему средина осуђује и не дозвољава јој да постане ноблес, Малчика добија најгору прилику јер се двоуми и фемка, а Живка својим непромишљеним поступцима ини-цира мужевљеву оставку и губи министарске привилегије. Покондире-ност је бесмислена јер нагони човека да без критичког и здраворазумног суда тежи и диви се свему што је модерно и отмено.

КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОКОНДИРЕНИХ ЈУНАКИЊА

Назив комедије	<i>Покондирена шиква</i>	<i>Избирачица</i>	<i>Госпођа министарка</i>
Главна јунакиња	фема	Малчика	Живка
Брачно стање	удовица	девојка	удата жена
Економски положај	ситуирана	ситуирана	неситуирана
Стремљења лика	жеља за суштинском променом	жеља да се задржи постојеће стање	жеља да влада другима
Представа о циљу	нејасна представа о циљу	нејасна представа о циљу	јасна представа о циљу
Окружење	ненаклоно паланачко окружење	благонаклоно градско окружење	малограђанско градско окружење
Положај у друштву	тежак положај жене у друштву	добар положај девојака миражника	утицај и моћ жене у друштву
Најјаче изражен сукоб у комедији	са ћерком и братом	са родитељима и другим девојкама	са зетом и бившим министаркама
Представа о жени у друштву	није узорна супруга ни мајка	није узорна ћерка	није узорна супруга ни мајка
Вид испољавања покондирености	покондиреност као бег од прошлости	покондиреност као размаженост	покондиреност као жеља да се влада

Синтеза научног могла би да се реализује путем наставног листића или домаћег задатка који би био реализован у виду цртежа, карикатуре, презентације на рачунару, литерарног састава на тему покондирености. Ученици који имају искуство у прављењу мапа ума, могли би код куће да направе *мапу покондирености* и да је презентују на часу. Битно је да се сви ученици одазову, да препознају облик изражавања који им највише одговара и да у радове унесу научно, као и лична запажања о појави коју смо изучавали.

Извори

- Нушић 2009: Бранислав Нушић. Госпођа министарка. У *Изабрране комедије*. Београд: Логос арт.
- Поповић 1997: Јован Стерија Поповић. Покондирена тиква. У *Лаже и паралаже*. Вршац: КОВ.
- Станковић Шошо, Сувалцић 2012: Наташа Станковић Шошо, Бошко Сувајцић. *Чишанка за 7. разред основне школе*. Београд: Логос.
- Трифковић 2005: Коста Трифковић. Избирачица. У *Изабррана дела*, приредила Даница Вујков. Нови Сад: Футура публикације.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајић 2008: Љиљана Бајић. *Проучавање хумористичке прозе у настави*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Мркаљ 2011: Зона Мркаљ. Методичка обрада одломка у основној школи. У: *На часовима српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Павловић 2009: Миодраг Павловић. Методички приступ одломку приликом наставног тумачења Стеријине комедије Тврдица. У *Тумачење књижевних дела и методика наставе*, други део, приредила Оливера Радуловић. Нови Сад.

- ROSANDIĆ 1986: Dragutin Rosandić. *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
- GERBRAN-ŠEVALIJE 2004: Alen Gerbran i Žan Ševalije. *Rečnik simbola*. Novi Sad: Stilos.

Danijela Đorđević

THE UPSTART FEMALE CHARACTERS
IN THE PRIMARY SCHOOL INTERPRETATION

The paper entitled *Theupstart female characters in the primary school interpretation* both reflects on possibilities and creates techniques for the preparation of a lesson in which the comedies entitled *Pokondirena tikva*, *Izbiračica* and *Gospođa ministarka* could be interpreted by analysing and shaping the motifs. The paper emphasises the motif of the upstart, which presents the linking thread among the three comedies. A special attention has been directed to the participation of the students and their guidance to discover thematic, conceptual and theoretical features of the comedies as independently as possible and also to interpret works by linking motifs and by using comparative approaches. The motif of the upstart in the Sterija's work is uncovered by the analytical and interpretational teaching method, and, during the third class, in the form of the group work, the same motif from the Trifković's and Nušić's work is attached. By using such a framework, one would, to a large extent, affirm the intellectual capacity of the students, which presents an imperative in the contemporary teaching practices. The constructive and creative approach to the motif and analysis of the text should lead to new concepts and should incite their interest in the topic and this type of classroom work, which is very important when working with students. Needless to say, such an approach does not cease the possibilities of interpretation of a play in teaching practices, but use the offered model as the starting point of any new readings and interpretation in the educational practices.

Keywords: *Pokondirena tikva*, *Izbiračica*, *Gospođa ministarska*, comedy, the characteristics and types of comedy, the motif of the upstart, the character of Fema, the character of spoiled Malčika, the character of the Minister's wife Živka, the literature teaching methodology.

